

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YARATICILIK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülbin Zeren NALINCI

Amasya Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

İlköğretim Bölümü

gulbinzeren.nalinci (at) amasya.edu.tr

ÖZET

Yaratıcılık, birikimlerden yararlanarak, yeteneği kullanarak, beceri sonucu, yeni ve özgün ürünler ortaya çıkarmaktır. Yaratıcılık, çalışma ortamlarında, duygusal ve zihinsel içerikli etkinliklerde yer alan bir kavramdır. Yaratıcı yeteneklerin, insan yaşamının ve gelişiminin tüm yönlerinin, temelini oluşturduğu söylenebilir.

Sanat eğitiminde yaratıcılık, ciddi ve tutarlı bir eğitim sürecinden geçilerek elde edilebilir. Sanat eğitimi, bireylerin sanat ve kültür alanlarında yetiştirilip, bilinçlendirilme etkinliğidir. Sanat eğitimi süreci uygulamalı çalışmaları da içermesinden dolayı yaratıcılığı önemli ölçüde etkilemektedir.

Bu çalışmada, ilköğretim 1-8. sınıf görsel sanatlar eğitimi dersinin öğretim programında yer alan kazanımlar analiz edilmektedir. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Görsel Sanatlar Eğitimi Öğretim Programına bir bütün olarak bakıldığında, kazanımların kademe öğrencisinin yaratıcılık düzeyine yeterince uygun olmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler : Yaratıcılık, Öğretim Programı, Görsel Sanatlar Eğitimi, Hedef.

Nalinci, G. (2014). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Yaratıcılık Açısından Değerlendirilmesi. *Ulakbilge*, 2 (3), s.1-18.

THE EVALUATION OF VISUAL ART EDUCATION COURSE BY THE POINT OF VIEW CREATIVITY

ABSTRACT

In creativity, what requires is to create a new and original product by benefiting from the past accumulations, using the abilities and as a result of capability. Creativity is a concept which is used in business environments, emotional and mental activities. It can be said that creative ability composes the basis of all aspects of human life and development.

Creativity in art education can be acquired by a serious and consistent education process. Art education can be called as “the effort of having people to grow up and make them conscious of art and culture”. As art education also includes practical works, it is known that it has a huge effect on creativity.

In this study, goals of the visual arts education for 1 to 8 graders in primary schools have been analyzed. In this qualitative study, document analyze technique has been used. If we look to the curriculum for the visual arts education course as a meaningful whole, we can say that goals aren't suitable for the students' creativity levels.

Keyword: Creativity, Curriculum, Visual Arts Education, Goal.

GİRİŞ

Yaratıcılık, kesin ve betimleyici bir açıklaması yapılamayan bir sosyal olgu olarak görünmektedir. Bunun nedeni, yaratıcılığın doğrudan insanın farklılığının yaşama yansıması olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Herkes yaratıcı olabilir. Bir çoban, bir öğretmen, bir satıcı, bir politikacı....vb. Her bir bireyin yaratıcılığı da diğerinden farklı görünebilir. Zaten yaratıcılık adına söylenenlerin birbirini tekrarlaması durumunda; yaratıcılıktan bahsetmenin de pek anlamı kalmazdı herhalde... Bu durumda, yaratıcılığı hiç de yaratıcı olmayan bir şekilde kategorilere bölmek yerine, nasıl yaratıcı olunacağı üzerinde düşünmek ve çalışmak daha yararlı olabilir. Anne-baba ve öğretmene düşen rol; çocuğun yaratıcı bir yetişkin olarak yaşama katılması için, güven içinde büyümesini, birey olarak düzeyine uygun sorumlulukları taşımasına izin vermektir (Yapıcı, 2002). Eğitim sürecinde, çocukta yaratıcılığın gelişmesine önem verilmesinin nedeni, sadece çocuğun özgün çözümlere ulaşmasını sağlamak değildir. Aynı zamanda, doğuştan “boş bir levha” olmayan çocuğun mevcut potansiyelini gerçekleştirmesine olanak vermektir (Montessori, 1982). Bu da; her çocuğun bilişsel, duyuşsal ve fiziksel olanakları içinde, bireysel olarak yaratıcı bir takım etkinlikleri gerçekleştirebileceği şeklinde yorumlanabilir. Kuşkusuz, her bir bireyin yaratıcılığının potansiyeli ve yaşama yansıma düzeyi farklılık gösterebilir. Ama önemli olan, şu düşüncenin öğretmenler tarafından içselleştirilebilmesidir: “her çocuk yaratıcı olabilir” (Yapıcı, 2002).

Yaratıcılık; yapıcı olma, yapılan ve başarılan işte üretken davranış olarak düşünülmektedir. Yaratıcılık kavramının Batı dillerindeki karşılığı “creativity”dir. Latince “create” sözcüğünden gelir. Bu sözcük, doğurmak, yaratmak, meydana getirmek” anlamındadır, devingen, dinamik bir süreç olma niteliği sözcüğün anlamında saklı bulunmaktadır (San, 1985: 13). Yaratıcı düşünme özgür, hareketli ve üretken bir süreçtir. Çok yönlü bakmak, çok seçenekli üretici çözüm yolları bulmak gerektirmektedir. Yaratıcılık, tasarlayıcı ve yaratıcı etkinlik sürecidir. Yaratıcı düşünmenin dört temel boyutu;

- ✓ Akışkanlık: Üretilen uygun düşünce sayısı veya sorun için birden fazla seçenek geliştirebilme,
- ✓ Esneklik: Farklı kategorilere giren düşünce üretme yeteneği veya sorun çözümünde bakış açısını değiştirebilme
- ✓ Orijinallik: Eşsiz, rastlanmayan, akıllı düşünceler yaratma yeteneği ya da yeni özel çözümler üretebilme,

- ✓ Zenginleştirme: Düşünceyi tamamlayarak geliştirme, ayrıntılara girebilme, yanıtlar ekleme yeteneği şeklinde tanımlanabilir (Erlendsson, 1999).

Yaratıcı düşünce, hayal gücü gerektirir ve insanı pek çok muhtemel cevaba, çözüme ya da düşünceye götürür (Rawlinson, 1995). Yaratıcılık; psikoanalitik yaklaşıma göre; insan yapısının olumsuz yönlerinden oluşur; bireyin iç çatışmalarının ve saldırgan enerjisinin onaylanan kültürel davranışlara dönüşmesidir. Hümanistlik yaklaşımına göre; yaratıcılık insanın olumlu yanları ile ilgilidir. Serbest ortamda, bu tür özellikler daha kolay ortaya çıkarken; çatışma ortamlarında yaratıcılık engellenir. Çevresel yaklaşıma göre ise; yaratıcılık öğrenme ile ortaya çıkmış özgün davranışlardır (Ülgen, 1995). Hangi yaklaşım açısından bakılırsa bakılsın; çocuğun ve gencin yaratıcı olabilmesi için, olgu ve olaylara ilişkin doğasında var olan merak güdüsü ile düzenli sorular sorma isteğinin canlı tutulması gerekir. Bu dinamizmin sürdürülmesinde anne-babalara ve öğretmenlere büyük rol düşmektedir. Bu dinamizm sayesinde, çocuğun dış dünya ile kendi duygu ve düşüncelerini etkileşime sokması daha kolay hale gelebilmektedir.

Buna rağmen, öğretmenler, anne-babalar ve akran grubu, yüksek düzeyde yaratıcı çocuk karşısında kendilerini tehdit edilmiş hissederler. Kimi sorular, deneyler ve yeni (farklı) düşünceler onların canını sıkarak. Bu nedenle de; yetişkinlerin cevap ve tepkileri çocukta yaratıcı süreçlerin engellenmesi sonucunu çıkarabilir (Sungur, 1997:55-56). Bir çocuğun yaratıcılığının geliştirilmesi, ona sunulan özgür atmosfer ve zengin uyarcı çevre ile ilişkilidir. Aile ve okul ortamında hissedilen özgürlük ortamı ile okul derslerinde kendini ifade etmede herhangi bir kısıtlama ile karşılaşmaması yaratıcılığı destekleyen düşünsel ve duygusal bağlam olarak son derece önemlidir. Bu nedenle, özellikle okul öncesinden itibaren eğitim kurumlarında, dersler ve derslerin yürütücüsü olarak öğretmen tutumları yaratıcılığın hangi yönde ilerlediğini gösteren somut göstergeler olarak düşünülebilir. Okul yaşantılar içinde yaratıcılığın geliştirilmesinde en önemli rollerden birini de görsel sanatlar eğitimi dersleri üstlenmektedir.

Görsel sanatlar eğitimi içerdiği özelliklerle, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olması gereken, sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır. Sanat eğitimi sürecinde; algılama, bilgilenme, düşünme, tasarlama, yorumlama, ifade etme ve eleştirme davranışları estetik ilkeler doğrultusunda sanatların dili kullanılarak edinilir (Aykut, 2006: 34-35). Görsel sanatlar eğitimi, eğitim biliminin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün soru ve sorunlarıyla doğrudan ilgilenir. Bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanatta öğrenme ve

yaratıcılık eğitiminin metodolojisi ile ilgili sorunlara felsefe, psikoloji, toplumbilim ve antropoloji gibi bilim dallarıyla ilişki kurarak üst düzeyde çözümler sunar. Kuramını oluştururken bu dalların bilimsel araştırmalarından, araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanır (Kırıçoğlu, 2002: 3).

Görsel Sanatlar dersi ile çocuğun güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazanması, sanatsal yaratıcılığını geliştirerek her alana transfer edebilmesi, sanat yoluyla kendini ifade etmesi ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişilik kazanması amaçlanmaktadır (Türkkan, 2008:9). Sanat eğitime ilişkin yeni yönelimler, sanatın çok yönlü öğretilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, görsel algıyı geliştirme, bir sanat yapıtını tüm boyutları ile anlayabilme, sanat yapıtının kültürel ve tarihsel boyutu ile sanatın yaratıcı yanını özümseme gibi boyutlar önem kazanmaktadır. Bu amaçlar sanat eğitiminin içeriğinin ve yönteminin oluşturulmasına da rehberlik eder (İşbilen, 2002:141). Eğitimin yeniden yapılandırılması sürecinde, 2006 yılında uygulamaya konan ilköğretim programı aracılığı ile uygulanan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın içerik boyutu "görsel sanatlarda biçimlendirme", "görsel sanat kültürü" ve "müze bilinci" olmak üzere üç öğrenme alanı olarak sınıflandırılmaktadır.

Görsel sanatlarda biçimlendirme, Görsel Sanatlar dersinin sanatsal uygulama boyutunu içermektedir. Sanat uygulamalarında kullanılması öngörülen görsel sanat öğeleri ve sanatsal düzenleme ilkeleri amaç değil, araç olarak işlevi görmektedir. Çünkü çocuk bu yolla araç ve gereci beceri ile kullanmayı öğrenerek yaratıcı ve estetik ürünler ortaya koyabilecektir. Müzeler, çocukların yaparak-yaşayarak duyuşsal, zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişimine katkıda bulunabilecek uygun bir ortam sağlamaktadır. Müzeler, çeşitli kültür varlıklarını tanıtarak, çocuklara o toplumun bir bireyi olduklarını hissettirerek kişiliklerini ve özgüven duygularını geliştirmeye ve sanata bakış açısının farklılaşmasına yardımcı olmaktadır (MEB, 2006:12).

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden döküman analizidir. Döküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı, görsel, işitsel materyallerin analizini kapsar (Yıldırım Ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada kullanılan döküman "Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1–8. Sınıflar)" kitapçığıdır (MEB, 2006).

Çalışmada, Görsel sanatlar eğitimi dersi 1-8. sınıf öğretim programında yer alan kazanımların yaratıcılığı destekleme niteliğine sahip olup olmadığı analiz edilmektedir. Öğretim programının analizinde şu süreç izlenmektedir;

1.Yaratıcılığı destekleyen kazanımlar belirlenmiş,

- 2.Yaratıcılığı destekleyen kazanımların öğrenme alanı ile ilişkisi kurulmuş,
- 3.Yaratıcılığı desteklediği düşünülen kazanımlar için öğretim programında yer alan öğrenme etkinlikleri gözden geçirilerek yaratıcılık sürecine katkı sağlayıp sağlayamadığı değerlendirilmiş,
- 4.Gerekçeleri ile yorumda bulunulmuştur.

Bulgular Ve Yorumlar

Çalışmada, öğretim programında yer alan kazanımlar yaratıcılığı destekleme düzeyini göre, birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar tek tek ele alınarak analiz edilmektedir.

Tablo 1.Görsel Sanatlar Eğitimi Birinci Sınıf Öğretim Programında Yaratıcılıkla İlgili Kazanımlar

Kazanım No Ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Etkinlik Örnekleri
1.Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	“Parmak Kuklalarıyla Oyun”
5. Değişik malzemeler arasında görsel ilişki kurar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	“Üfleme Oyunu” “İplerle Resim” “Çizgilerin Yolculuğu” “Gezmeye Gidiyorum”
11.Gösterilen eserin konusu, etkilendiği renkler, figürler, nesneler vb. unsurlardan yola çıkarak kendine özgü görsel sanat çalışmaları yapar.	Görsel Sanat Kültürü	“Benim Eserim”
4.Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. eserlerden yararlanarak görsel tasarımlar yapar	Müze Bilinci	“Müzeyi Tanıyorum” “Evcilik Oyunu”

Görsel Sanatlar Eğitimi birinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" öğrenme alanına ilişkin 1 ve 5.kazanımların yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak teorik bağlamın uygulama ile desteklenip desteklenmediğini anlamak için programda önerilen etkinlik örneklerine bakılması gerekmektedir. 1.kazanım için önerilen "parmak kuklalarıyla oyun" etkinliğinin içeriğine bakıldığında, 1.kazanımın çocuğun yaratıcılığını desteklediği ve uygulama sonuçlarında

çocukta bilişsel, duyuşsal ve devinişsel becerilerin gelişimini desteklediği söylenebilir. Programda yer alan 5.kazanım için önerilen "üfleme oyunu" etkinliğinin çocuğa uygun olduğu ve uygulamasının basit olduğu ve dolayısıyla yaratıcılığı desteklediği düşünülürken; "iplerle resim" etkinliğinin uygulamadaki karmaşıklığı ve ön hazırlık gerektiren malzeme desteği nedeni ile birinci sınıf için yaratıcı bir etkinlik olmadığı düşünülmektedir. Aynı gerekçelerle, "çizgilerin yolculuğu" ve "gezmeye gidiyorum" etkinliklerinin de birinci sınıf öğrencisi açısından uygun olmadığı düşünülmektedir. Bu kademe öğrencisinin yaratıcılığının desteklenmesi için sınıf ortamında, öğretmenin basit yönlendirmeleri ile sınıf ortamında yapılabilecek ve ön hazırlık gerektirmeyen etkinliklerin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu kademe öğrencisi için basit ve karmaşık olmayan yönergelerin kullanılmasının, programda yer alan etkinliklerin etkililiğini ve yaratıcılığı destekleme düzeyini artıracığı söylenebilir.

Görsel Sanatlar Eğitimi birinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanat Kültürü" öğrenme alanına ilişkin 11.kazanımın birinci sınıf öğrencisinin yaratıcılığını desteklemekten uzak olduğu söylenebilir. Etkinlik için gerekli malzemeler bile, kademe öğrencisi için etkinliğin yaratıcılığı desteklemek yerine yaratıcılıktan uzaklaştıracığı kaygısı yaratmaktadır. Birinci sınıf öğrencisi için öğrencilerden istenen şu malzemeler "Sulu boya, parmak boya, pastel boya, akrilik, fırça, su, su kabı, resim kâğıdı, resim kalemi, Turgut Zaim'in "Yaylada Yörükler" adlı eserinin röprodüksiyonu" yaratıcı bir süreç yaratmaktan uzak görünmektedir. Bu tür bir etkinlik önceden, ne nasıl ve niçin sorularına yanıt vermektedir. Oysa yaratıcılık sürecinin esnek ve kişisel olması gerektiği bilinmektedir. Bu nedenle, bu etkinliğin yerine daha uygun bir etkinliğin konulması gerektiği düşünülmektedir.

Görsel Sanatlar Eğitimi birinci sınıf öğretim programında "Müze Bilinci" öğrenme alanına ilişkin 5.kazanımın yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. "Müzeyi tanıyorum" etkinliği yaratıcılığı desteklerken, "evcilik oyunu" etkinliğinin birinci sınıf öğrencisinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel becerileri açısından uygun olmadığı için yaratıcılığı desteklemediği düşünülmektedir.

Birinci sınıf öğretim programına bir bütün olarak yaratıcılık açısından bakıldığında, programın kazanımlarının yeniden düzenlenmesi ve etkinlik örneklerinin daha uygun hale getirilmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 2.Görsel Sanatlar Eğitimi İkinci Sınıf Öğretim Programında Yaratıcılıkla İlgili Kazanımlar

Kazanım No Ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Etkinlik Örnekleri
-----------------------	---------------	--------------------

1. Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	“Kukla Tiyatrosu” “İzindeyiz”
7.Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleri ile ifade eder.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	“Kukla Tiyatrosu” “İzindeyiz” “Gökyüzündeki Uçurtmalar” “Hazine Avı” ‘Dolgu Oyuncak yapıyorum’
8.Gösterilen eserden yola çıkarak duygularını, düşüncelerini, hayallerini ve izlenimlerini ifade eden görsel tasarımlar yapar.	Görsel Sanat Kültürü	“Anne ve Çocuk”
3. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî eser, anıt vb.ile ilgili görsel tasarımlar yapar.	Müze Bilinci	“Müzemize Davetlisiniz”

Görsel Sanatlar Eğitimi ikinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" öğrenme alanına ilişkin 1 ve 7.kazanımların yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Programda yer alan "kukla tiyatrosu" etkinliğinin yaratıcılık için uygun olduğu ancak "izindeyiz" etkinliğinin yaratıcılıktan ziyade bilgilendirici olduğu görülmektedir. 7.kazanım için önerilen "gökyüzündeki uçurtmalar" yaratıcılık için uygun ve güzel bir etkinlik olduğu düşünülmektedir ancak etkinliğin içinde öğrenciye yönelik fazlaca yönlendirmenin olmasından dolayı yaratıcılık düzeyinin düştüğü görülmektedir. Bu nedenle, bu etkinliğin daha esnek ve daha az kuralla uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. "Hazine avı" etkinliğinin çok sayıda yönlendirme içermesinden dolayı, "dolgu oyuncak yapıyorum" etkinliğinin de uygulanma sürecinde karmaşık ve yönlendirici olmasından dolayı ikinci sınıf öğrencisinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel becerileri açısından uygun olmadığı düşünülmektedir.

Görsel Sanatlar Eğitimi ikinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanat Kültürü" öğrenme alanına ilişkin 8.kazanımın ikinci sınıf öğrencisinin yaratıcılığını desteklemekten uzak olduğu söylenebilir. Kazanım için önerilen "anne ve çocuk" etkinliği; "sınıfa, Neşet Günel'in "Anne ve Çocuk" isimli tablosunun röprodüksiyonu getirilir" cümlesi başlamaktadır.

Bu tür bir normla başlayan bir etkinliğin yaratıcılığın en büyük gereksinimi olan esneklik ve özgürlükten yoksun bıraktığı bir gerçektir. Bunun yerine sadece "anne ve çocuk resmi yapalım ve üzerinde konuşalım" denilseydi daha yaratıcı olabilirdi.

Görsel Sanatlar Eğitimi ikinci sınıf öğretim programında "Müze Bilinci" öğrenme alanına ilişkin 3.kazanımın yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. "Müzemize davetlisiniz" etkinliğinin de kazanım için destekleyici olduğu düşünülmektedir.

İkinci sınıf öğretim programına bir bütün olarak yaratıcılık açısından bakıldığında, programın kazanımlarının yeniden düzenlenmesi ve etkinlik örneklerinin daha uygun hale getirilmesi gerektiği, özellikle de "Görsel Sanat Kültürü" öğrenme alanı ile ilgili etkinliklerin yeniden kurgulanması gerektiği söylenebilir.

Tablo 3.Görsel Sanatlar Eğitimi Üçüncü Sınıf Öğretim Programında Yaratıcılıkla İlgili Kazanımlar

Kazanım No Ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Etkinlik Örnekleri
1.Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	"İlgaz"
5. Bir yüzeyde oyunlarla lekeler oluşturur.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	"Damlatma Oyunu"
6. Geometrik şekillerle görsel tasarımlar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	"Kompozisyonum"
12.Çevresinden belirlediği biçimlerden hareketle özgün çalışmalar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	"Ormandaki Kelebekler"
1.Güzel bulduğu nesne ve varlıklarla ilgili görsel tasarımlar yapar.	Görsel Sanat Kültürü	"Hayvanat Bahçesi"
4.Müzedeki eserlerle ilgili duygu ve düşüncelerini görsel çalışmalarla ifade eder.	Müze Bilinci	"200 Yıl Sonra ..."

Görsel Sanatlar Eğitimi üçüncü sınıf öğretim programında "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" öğrenme alanına ilişkin 1, 5, 6 ve 12.kazanımların yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. 1.kazanım için önerilen "İlgaz" etkinliğinde yaratıcılık etkinliği "İlgaz" şarkısı ile başlatılmaktadır. Şarkı seçiminin esnek olmamasının yaratıcılık sürecini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. 5.kazanım için önerilen "damlatma

oyunu" etkinliğinin esnekliği ve çok az kural içermeye yönü ile yaratıcılık süreci için oldukça uygun olduğu düşünülmektedir. 6.kazanım için önerilen "kompozisyonum" etkinliğinin üçüncü sınıf öğrencisinin bilişsel ve duyuşsal düzeyinin üstünde olduğu ve ayrıca açık ve buyurgan bir şekilde yönlendirme içermesinden dolayı yaratıcılık süreci açısından uygun olmadığı düşünülmektedir. 12.kazanım için önerilen "ormandaki kelebekler" etkinliğinin yaratıcılık süreci açısından oldukça uygun ve destekleyici olduğu düşünülmektedir.

Görsel Sanatlar Eğitimi üçüncü sınıf öğretim programında "Görsel Sanat Kültürü" öğrenme alanına ilişkin 1.kazanım için önerilen "hayvanat bahçesi" etkinliğinin üçüncü sınıf öğrencisinin yaratıcılığını desteklemekten uzak olduğu söylenebilir. Hayvanat bahçesi gibi hayvanların tutsak edildiği, doğal ortamlarından koparıldığı yaşam alanlarının bu kademe öğrencileri açısından meşrulaştırıcı bir algı oluşturacak şekilde bir etkinliğe konu edilmesi başlı başına yaratıcılıktan oldukça uzak bir bağlam olarak düşünülmektedir. Bunun yerine "canlıların yaşam hakkı" adı altında hayvan dünyasına ilişkin bir serbest çalışmanın daha yararlı olacağı söylenebilir.

Görsel Sanatlar Eğitimi üçüncü sınıf öğretim programında "Müze Bilinci" öğrenme alanına ilişkin 4.kazanımın yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Kazanım için önerilen "200 yıl sonra..." etkinliğinin kurgulanışı itibari ile yaratıcılığı en üst düzeyde desteklediği düşünülmektedir.

Üçüncü sınıf öğretim programına bir bütün olarak yaratıcılık açısından bakıldığında, programın kazanımlarının yeniden düzenlenmesi ve etkinlik örneklerinin kademe öğrencisinin bilişsel ve duyuşsal düzeyi düşünülerek gözden geçirilmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 4.Görsel Sanatlar Eğitimi Dördüncü Sınıf Öğretim Programında Yaratıcılıkla İlgili Kazanımlar

Kazanım No Ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Etkinlik Örnekleri
1. Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	Etkinlik Örneği Bulunmamaktadır.
13. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	“Renklerle Oynuyorum” “ Birdi İki Oldu!” "Deniz Altında Yaşam” “Atatürk Takvimi”

		“Tek Tek Çıkararak”
6. Bulunduğu yöreye ait bir el sanatı ürününden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.	Görsel Sanat Kültürü	“Motiflerin Dili”
3. Ören yeri, tarihî eser, anıtlar ve müzelerden yola çıkarak iki veya üç boyutlu görsel tasarımlar yapar.	Müze Bilinci	“Takvim” “Benim Güzel Eserim” “Bil Bakalım”

Görsel Sanatlar Eğitimi dördüncü sınıf öğretim programında "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" öğrenme alanına ilişkin 1 ve 13.kazanımların yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak 1.kazanım için programda etkinlik örneği bulunmamaktadır. Bu bir açıdan yaratıcılığın desteklenmesi süreci açısından bir avantaj olarak düşünülebilir. Öğretmenler öğrencileri ile birlikte kendi koşullarına uygun etkinlik örneği geliştirebilirler. Bu kazanım için "dünyadan çocuk şarkıları" etkinliği düzenlenebilir. Farklı kültürlerden ülkelerin çocuk şarkıları dinletilerek, duygu ve düşünceler resme dönüştürülerek üzerinde tartışılabilir. 13.kazanım için önerilen etkinlik örnekleri olan "renklerle oynuyorum", "birdi iki oldu", "deniz altında yaşam", "atatürk takvimi" etkinliklerinin yaratıcılık süreci açısından uygun olduğu düşünülmektedir. Ancak, atatürk takvimi etkinliğinin kademe öğrencisinin düzeyinin üzerinde olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde "tek tek çıkararak" etkinliğinin de hem yönergesinin hiyerarşik yapısı itibarıyla hem de kademe öğrencisinin bilişsel ve duyuşsal düzeyi açısından uygun olmadığı düşünülmektedir.

Görsel Sanatlar Eğitimi dördüncü sınıf öğretim programında "Görsel Sanat Kültürü" öğrenme alanına ilişkin 6.kazanımın dördüncü sınıf öğrencisinin yaratıcılığını desteklemekten uzak olduğu söylenebilir. "Motiflerin dili" etkinliğinde; öğrenciden " Halı, kilim, yazma, takı, seramik vb. yöresel ürünlerin motif, renk, biçimlerini inceledikten sonra kendi özgün motiflerini oluşturur. Baskı tekniklerini kullanarak düzenlemeler" yapabilmesi istenmektedir. Görüldüğü üzere, etkinlik içeriği ve yapılmak istenen çalışmanın niteliği açısından kademe öğrencisinin bilişsel ve duyuşsal düzeyine uygun görünmemektedir.

Görsel Sanatlar Eğitimi dördüncü sınıf öğretim programında "Müze Bilinci" öğrenme alanına ilişkin 3.kazanımın yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak, takvimin içerdiği kural ve normlar, ayrıca mekanik bir etkinlik olması nedeniyle kademe öğrencisi açısından yaratıcılık için uygun bir etkinlik olmadığı düşünülmektedir. Benzer şekilde, "benim güzel eserim" etkinliği de öğrenciye fazla esneklik alanı tanımadığı için yaratıcılık açısından uygun görülmemektedir. Programda yer alan "bil bakalım" etkinliği

de işbirliği içinde çalışma gerektiren nitelikli bir bilişsel çalışma planı olarak, esneklikten uzak olduğu ve akademik bilgiye dayalı olduğu için yaratıcılık açısından uygun görülmemektedir.

Dördüncü sınıf öğretim programına bir bütün olarak yaratıcılık açısından bakıldığında, programın kazanımlarının yeniden düzenlenmesi ve etkinlik örneklerinin önemli bir ölçüde yeniden düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 5.Görsel Sanatlar Eğitimi Beşinci Sınıf Öğretim Programında Yaratıcılıkla İlgili Kazanımlar

Kazanım No Ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Etkinlik Örnekleri
1.Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	“Manilerimiz”
2. Nokta etkisi yaratan varlıklara çevresinden örnekler göstererek, nokta, benek ve lekelerle renkli özgün kompozisyonlar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	“Renkli Beneklerle Oyun” “Benek Benek”
10. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	"Hayalimdeki Okul"
Görsel Sanat Kültürü öğrenme alanında yaratıcılığı destekleyen kazanım bulunmamaktadır.	Görsel Sanat Kültürü	Kazanım olmadığı için etkinlik de bulunmamaktadır.
4. Gördüğü tarihi eserlerden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.	Müze Bilinci	“Mozaik Yapıyorum”

Görsel Sanatlar Eğitimi beşinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" öğrenme alanına ilişkin 1, 2 ve 10.kazanımların yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak 1.kazanım için önerilen "manilerimiz" etkinliğinin yaratıcılık sürecini destekleyecek bir niteliğe sahip olmadığı açıktır. 2.kazanım için önerilen "renkli beneklerle oyun" ve "benek benek" etkinliklerinin ise uygun olduğu düşünülmektedir.

Görsel Sanatlar Eğitimi beşinci sınıf öğretim programında "Müze Bilinci" öğrenme alanına ilişkin 4.kazanımın yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Kazanım için önerilen "mozaik yapıyorum" etkinliğinin ise yaratıcılığı desteklemediği

görülmektedir. Etkinlikte öğrencilerden "bir hafta öncesinden "Antakya Mozaikleri" ile ilgili küçük bir araştırma yapmaları söylenir. Sınıfa getirilen Antakya Mozaikleri'ne ait fotoğraflar incelenir" şeklinde oldukça mekanik ve esnek olmayan bilişse bir akademik çalışma istendiği görülmektedir.

Beşinci sınıf öğretim programına bir bütün olarak yaratıcılık açısından bakıldığında, programın kazanımlarının yeniden düzenlenmesi ve etkinlik örneklerinin yenilenmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 6.Görsel Sanatlar Eğitimi Altıncı Sınıf Öğretim Programında Yaratıcılıkla İlgili Kazanımlar

Kazanım No Ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Etkinlik Örnekleri
9. Çalışmalarında diğer alanların müzik, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi ürünlerinden esinlenir.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	"Gülpembe"
5. Ulusal kültürü yansıtan ve tanıtan görsel çalışmalar yapar.	Görsel Sanat Kültürü	"Güzel Ülkem" "Güzel Sanatlar ve Ülkemiz" "Ulusal Kültür Ürünlerimiz"
Müze Bilinci öğrenme alanında yaratıcılığı destekleyen kazanım bulunmamaktadır.	Müze Bilinci	Kazanım olmadığı için etkinlik de bulunmamaktadır

Görsel Sanatlar Eğitimi altıncı sınıf öğretim programında "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" öğrenme alanına ilişkin 9.kazanımın yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak, " gülpembe" etkinlik örneğinin açıklaması şu şekildedir: " Barış Manço'nun şarkıları sınıfça söylenir. Öğrenciler seçtikleri Barış Manço şarkılarından birini görsel biçimlendirme yolu ile ifade ederler". Bu etkinliğin yaratıcı bir süreç oluşturmaktan çok uzak olduğu söylenebilir. Bunun yerine, seçimler öğrencilere bırakılsa ve basit bir kaç yönlendirme ile daha güçlü bir yaratıcı ürün elde edilebileceği düşünülmektedir.

Görsel Sanatlar Eğitimi altıncı sınıf öğretim programında "Görsel Sanat Kültürü" öğrenme alanına ilişkin 5.kazanımın altıncı sınıf öğrencisinin yaratıcılığını desteklemekten uzak olduğu söylenebilir. Ancak, programda yer alan "güzel ülkem" ve "güzel sanatlar ve ülkemiz" etkinleri sıradan ve yüzeysel akademik bir ödev olarak kurgulandığı için yaratıcılık

ile bağı koparılmaktadır. "Ulusal kültür ürünlerimiz" etkinliğinin ise iyi bir kılavuzlama ile yaratıcı bir süreç oluşturma şansının yüksek olduğu söylenebilir.

Görsel Sanatlar Eğitimi altıncı sınıf öğretim programında "Müze Bilinci" öğrenme alanına ilişkin kazanım ve etkinlik bulunmamaktadır.

Altıncı sınıf öğretim programına bir bütün olarak yaratıcılık açısından bakıldığında, programın kazanımlarının yeniden düzenlenmesi ve etkinlik örneklerinin daha uygun hale getirilmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 7.Görsel Sanatlar Eğitimi Yedinci Sınıf Öğretim Programında Yaratıcılıkla İlgili Kazanımlar

Kazanım No Ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Etkinlik Örnekleri
1.Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	"Karikatür Yapıyorum"
8. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	Etkinlik Örneği Bulunmamaktadır.
9. Güzellik kavramının ölçütlerinin kültürlere göre farklılaşabileceğini değer sistemine katar.	Görsel Sanat Kültürü	"Kültürlerin Buluşması"
11.Yaşadığı çevrenin yöresel özelliklerinden esinlenerek görsel tasarımlar yapar.	Görsel Sanat Kültürü	Etkinlik Örneği Bulunmamaktadır.
Müze Bilinci öğrenme alanında yaratıcılığı destekleyen kazanım bulunmamaktadır.	Müze Bilinci	Kazanım olmadığı için etkinlik de bulunmamaktadır

Görsel Sanatlar Eğitimi yedinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" öğrenme alanına ilişkin 1 ve 8.kazanımların yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. 1.kazanıma ilişkin "karikatür yapıyorum" etkinliğinin kapsamının deyim ve deyimsele ifadeler yoluyla karikatür çiziminin desteklenmesi olduğu görülmektedir. Bu tür bir sınırlandırmanın yaratıcı süreçlerin ortaya çıkışına zarar verdiği düşünülmektedir. Oysa konu ve tür serbest bırakıldığında yaratıcılık sürecinin daha güçlü bir şekilde ortaya çıkabileceği söylenebilir. 8.kazanıma yönelik etkinlik örneği, programda bulunmamaktadır.

Görsel Sanatlar Eğitimi yedinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanat Kültürü" öğrenme alanına ilişkin 9 ve 11.kazanımların yedinci sınıf öğrencisinin yaratıcılığını desteklemekten uzak olduğu söylenebilir. Çünkü, insan içinde doğduğu sosyo-kültürel yapının bir yansıması olara kişilik kazanır. Bu bağlamda "kültürlerin buluşması" etkinliği karşılaştırma yaptırarak ait olunmayan kültürü dezavantajlı duruma düşürmektedir. Oysa, farklı kültürlerin görülmeye ve öğrenilmeye değer özellikleri olarak kurgulanan bir etkinlik hem yaratıcı bir süreç oluşmasını hem de empatik düşünme becerilerinin gerçekleşmesini sağlayabilirdi.

Yedinci sınıf öğretim programına bir bütün olarak yaratıcılık açısından bakıldığında, programın kazanımlarının yeniden düzenlenmesi ve etkinlik örneklerinin kademe öğrencisinin bilişsel ve duyuşsal niteliklerine göre yeniden düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 8.Görsel Sanatlar Eğitimi Sekizinci Sınıf Öğretim Programında Yaratıcılıkla İlgili Kazanımlar

Kazanım No Ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Etkinlik Örnekleri
1. Şiir, öykü, masal, efsane, mitoloji, karikatür gibi çeşitli alanların ürünleri ile ilişki kurarak görsel biçimlendirme çalışmaları yapar.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	‘Karikatür Çiziyoruz’
5. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.	Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	Etkinlik Örneği Bulunmamaktadır.
9. Görsel sanat eserinin oluşmasında, dönemin düşünce ve inanç sistemlerinin, coğrafi özelliklerinin ve çeşitli olayların etkisini tartışır.	Görsel Sanat Kültürü	“Minyatür”
12. Duygularını, düşüncelerini ve izlenimlerini yansıtan görsel tasarımlar yapar.	Görsel Sanat Kültürü	"Düşünen Adam"
6. Müzedeki eserler, tarihi yapılar, anıtlar vb.den yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.	Müze Bilinci	“Müzelerimizi Tanıtıyoruz” “Sanal Ortamda Müzeyi Tanıyorum” “Tarihi Sanat Eserleri Bize Neler Söylüyor?”

Görsel Sanatlar Eğitimi sekizinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" öğrenme alanına ilişkin 1 ve 5.kazanımların yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Özellikle 1.kazanım için önerilen "karikatür çiziyoruz" etkinliğinde konunun isteğe bırakılması önemi bir gelişme olarak düşünülmektedir. 5.kazanım için bir etkinlik örneği belirtilmeyerek, konunun öğretmen-öğrenci etkileşimi içinde çözümlenmesinin yaratıcılık açısından yararlı olacağı söylenebilir.

Görsel Sanatlar Eğitimi sekizinci sınıf öğretim programında "Görsel Sanat Kültürü" öğrenme alanına ilişkin 9 ve 12.kazanımların sekizinci sınıf öğrencisinin yaratıcılığını desteklediği söylenebilir. 9.kazanım için önerilen "minyatür" etkinliği öğretmen tarafından nasıl yönlendirildiğine bağlı olarak yaratıcılık konusunda olumlu ya da olumsuz bir etki yaratabilir. Ama 12.kazanım için önerilen "düşünen adam" etkinliğinde sanatçı olarak Rodin tercihinin uygun ve yaratıcılığı destekleyen bir seçim olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin çalışmalarında serbest bırakılması da diğer önemli etken olarak göze çarpmaktadır.

Görsel Sanatlar Eğitimi sekizinci sınıf öğretim programında "Müze Bilinci" öğrenme alanına ilişkin 6.kazanımın yaratıcılığı destekleyen bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak, kazanım için öngörülen etkinliklerin yaratıcılığı desteklemekten uzak akademik bilgi sağlayan bir kurguda olduğu ileri sürülebilir.

Sekizinci sınıf öğretim programına bir bütün olarak yaratıcılık açısından bakıldığında, programın kazanımlarının yeniden düzenlenmesi ve etkinlik örneklerinin daha uygun hale getirilmesi gerektiği söylenebilir

SONUÇ

Görsel sanatlar eğitimi öğretim programına (1-8.sınıf) bir bütün olarak bakıldığında şu yargılara ulaşılmaktadır.

- 1.Öğretim programlarına bir bütün olarak bakıldığında yaratıcı kazanımların yetersiz olduğu görülmektedir.
- 2.Yaratıcı olduğu düşünülen kazanımlar için seçilen etkinlik örneklerinin büyük oranda yaratıcılığı destekler nitelikte olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, etkinlik örneklerinin düzeltilmesi ya da mümkünse yeni etkinliklerle desteklenmesi gerektiği söylenebilir.
- 3.Öğretim programına bir bütün olarak bakıldığında bütün kazanımlar içinde yaratıcılık ile ilişkili kazanımların sayısının son derece düşük olduğu görülmektedir.

4.Öğrenme alanları açısından durum gözden geçirildiğinde; "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" alanın nispeten uygun olduğu ama düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

5. Öğrenme alanları açısından durum gözden geçirildiğinde; "Görsel Sanat Kültürü" alanın programda genel olarak yetersiz olduğu ve bu nedenle bu öğrenme alanın yeniden tasarlanması gerektiği düşünülmektedir.

6. Öğrenme alanları açısından durum gözden geçirildiğinde; "Müze Bilinci" öğrenme alanının yetersiz kaldığı ve sıklıkla tekrarlara başvurulduğu görülmektedir. Bu nedenle, müze bilinci öğrenme alanının 3. sınıftan itibaren programda yer almasının yararlı olmadığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aykut, Aygöl (2006). Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 21, s.:33-42.
- Erlendsson, Jon. (1999). The Role Of Creativity, University of Iceland, http://www.hi.is/~joner/eaps/cq_cr04.htm, Erişim Tarihi: 05.02.2014.
- İşbilen, Ayşe (2002). Türkiye’de sanat eğitiminde öğretmen yetiştirme, *Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. (ss.137–150). (08–10 Mayıs 2002). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Kırıçoğlu, Olcay (2002). Sanatta Eğitim. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- MEB (2006). Görsel sanatlar dersi öğretim programı (1-8. Sınıflar). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Montessori, Maria (1982). Çocuk Eğitimi “Montessori Metodu”, 2. Baskı, İstanbul: Sander Yayınları.
- Rawlinson, J. Geoffrey (1995). Yaratıcı Düşünme Ve Beyin Fırtınası, (Çev.:O. Değirmen), İstanbul: Rota Yayın.
- San, İnci (1985). Sanat ve Eğitim. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sungur, Nuray (1997). Yaratıcı Düşünce, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Türkkan, Burçin. *İlköğretim görsel sanatlar dersi bağlamında görsel kültür çalışmaları: Bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- Ülgen, Gülten (1995). Eğitim Psikolojisi Birey Ve Öğrenme, Ankara: Bilim Yayınları.
- Yapıcı, Mehmet (2002). “0-5 Yaş Arası Çocukların Yaratıcılığının Geliştirilmesinde Ailenin Rolü”, AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:IV, Sayı:1, s.237-245.
- Yıldırım, Ali Ve Hasan Şimşek (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Genişletilmiş 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.